दैनिक महावृत्त

E-Mail:dainikmhavratt@gmail.com

संपादक-अशोक हनवते.मो-9421094991,7264079990

लातूर वर्ष ३ रे अंक ३११ वा गुरूवार दि.२३ मे २०२४ पृष्ठे ४ स्वागत मूल्य २ रू.

बार्टीमुळेच मी युपीएससी उत्तीर्ण होऊ शकले

पुणे / प्रतिनिधी :- माझे आदर्श विश्वरत्न डॉ बाबासाहेब आंबेडकर हे असून मी सामान्य कुटुंबातील असल्यामुळे मुंबई शहरामध्ये णझडउ स्पर्धा परीक्षेचे प्रशिक्षण घेणे कठीण होते . परंतु डॉ बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे संस्थेच्या शिष्यवृत्तीमुळेच मी दिल्लीमध्ये नामांकित कोचिंग क्लासचे प्रशिक्षण घेऊ शकले . माझ्या यशात बार्टीचा सिंहाचा वाटा असून बार्टीमुळेच मी णझडउ परीक्षा पास झाले.बार्टी लाखो मुलांची स्वप्न पूर्ण करणारी नामांकित संस्था असून बार्टी संस्थेचे तत्कालीन महासंचालक श्री धम्मज्योती गजभिये , विद्यमान बार्टी संस्थेचे महासंचालक श्री सुनिल वारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली त्यांच्या दूरदृष्टीमुळेच आम्हाला नागरी सेवेत जाण्याची संधी मिळाली असून बार्टीसाठी समाजासाठी जे जे शक्य आहे ते करण्यासाठी मी कटिबद्ध असल्याचे गौरवउद्गार बार्टी णझडउ उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांनी श्रीमती वृषाली कांबळे यांनी बोलताना व्यक्त केले.

ड ा ॅ बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे येथे दिनांक २२ मे २०२४ रोजी बार्टी अंतर्गत निवासी णझडउ प्रशिक्षण केंद्र येरवडा, पुणे येथील विद्यार्थ्यांसाठी श्रीमती वृषाली कांबळे यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. विभागप्रमुख डॉ सत्येंद्रनाथ चव्हाण , श्रीमती शुभांगी पाटील यांच्या हस्ते श्रीमती वृषाली कांबळे यांना डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांची प्रतिमा व भारतीय राज्यघटनेची प्रत भेट देऊन सन्मानित करण्यात आले. बार्टी मुख्यालयातील डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेस मान्यवरांच्या उपस्थित पुष्प अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. विभागप्रमुख श्रीमती वृषाली शिंदे, शुभांगी पाटील यांच्या हस्ते श्रीमती वृषाली कांबळे यांना संविधानाची प्रत, पुष्पगुच्छ भेट देऊन सन्मान करण्यात आला. याप्रसंगी विभागप्रमुख डॉ सत्येंद्रनाथ चव्हाण श्रीमती वृषाली शिंदे, अनिल कारंडे,शुभांगी पाटील, विकास गायकवाड यांच्यासह बार्टी संस्थेतील अधिकारी व कर्मचारी उपस्थित होते. सुत्रसंचलन सहाय्यक प्रकल्प व्यवस्थापक श्री विकास गायकवाड यांनी केले. आभार विभागप्रमुख श्रीमती शुभांगी पाटील यांनी मानले.

राज्यात वातावरणाचा कहर!

मुंबई/पुणे : राज्यातील तापमानात सातत्याने वाढ होत आहे. कुठे उन्हाचा चटका बसत आहे. तर कुठे अवकाळीचा जोर पाहायला मिळत आहे. कोकणात मान्सून पूर्व पावसाने जोर धरला असून कोकण, साता-यात अवकाळी पावसामुळे शेतक-यांचे लाखोंचे नुकसान झाले आहे. तर उर्वरित राज्यामध्ये अवकाळी पावसाने धुमाकूळ घातला असून पुढील काही दिवस बहुतांश ठिकाणी मुसळधार पावसाची शक्यता वर्तवण्यात आली आहे. अहमदनगर, जळगाव, नाशिक, रत्नागिरी, कोल्हापूर, सातारा, रायगड, सिंधुदुर्ग, छत्रपती संभाजीनगर या जिल्ह्यांमध्ये विजांच्या कडकडाटासह तुफान पावसाची शक्यता आहे.

भारतीय हवामान विभागाच्या अंदाजानुसार, दक्षिण कोकण, दक्षिण मध्य महाराष्ट्र, मराठवाडा आणि विदर्भातील जिल्ह्यांमध्ये तुरळक ठिकाणी विजांच्या कडकडाटासह वादळ, आणि सोसाट्याचा वा-यासह हलका ते मध्यम पाऊस पडण्याची शक्यता आहे. दरम्यान, मान्सून अंदमान निकोबार बेटांवर दाखल झाला आहे, ही एक आनंदाची बातमी आहे. मान्सूनची चाहूल लागली असून देशात मान्सून लवकरच दाखल होण्याची शक्यता आहे. मे महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यात मान्सून दाखल होईल, असा अंदाज आहे. मान्सून अंदमान निकोबारमध्ये दाखल झाल्यानंतर आता पुढे सरकण्यास सुरुवात झाली आहे. २४ तासांत दक्षिण-पूर्व अरबी समुद्रासह मालदीवच्या काही भागात मान्सूनचा प्रभाव जाणवू शकतो. दक्षिण बंगालचा उपसागर, अंदमान आणि निकोबार बेटांतील काही भागांमध्ये नैऋत्य मान्सून पुढे जाण्यासाठी परिस्थिती अनुकूल असल्यामुळे अनेक राज्यांमध्ये पावसाचे वातावरण तयार झाले आहे.साता-यात पत्रे उडाली कोयना परिसरात वादळी वा-यासह मुसळधार पावसाला सुरुवात झाली आहे. सातारा जिल्ह्यातल्या पाटणमध्येही मुसळधार पाऊस कोसळत आहे. विजांचा कडकडाटासह जोरदार पाऊस कोसळत आहे. वादळी वा-यामुळे पाटण आरल गावांमधील आठ घरांचे पत्रे उडाले आहे. त्याशिवाय शेतीचेही मोठे नुकसान झाले आहे. पाच दिवसापासून पाटणमध्ये सायंकाळच्या वेळेस वारे आणि मुसळधार पाऊस कोसळत आहे.कोकणात मान्सूनपूर्व पावसाची हजेरी मान्सूनपूर्व पावसामुळे कोकणातल्या ग्रामीण भागात जनजीवनावर काहीसा परिणाम झालेला दिसून येत आहे. विशेषत: बागायती शेतीला याचा फटका बसला आहे. तळकोकणात सर्वत्र मान्सून पूर्व पाऊस सुरु आहे. कणकवली, कुडाळ, सावंतवाडी, दोडामार्ग, वैभवाडीत मान्सून पूर्व पाऊस सुरु आहे. मान्सून पूर्व पावासामुळे शेतक-यांची काम खोळबली आहेत. पिकांचे नुकसान सिंधुदुर्गात गेले आठ दिवस सतत मान्सूनपूर्व पाऊस कोसळत आहे. यामुळे जिल्यातील आंबा आणि जाभूळ पिकाचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे. मुळात यावर्षी जाभूळ पीक अत्यल्प प्रमाणात आले होते. त्यात मान्सून पूर्व पावसाने जांभूळ पीक शेतक-यांच्या हातून जाण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे. कोकणातील सर्वात मोठ्या जांभूळ बाजारपेठेत जांभूळ नावालाही दिसत नाही. त्यामुळे जांभूळ पीक मान्सून पूर्व पावसामुळे अडचणीत आले आहे.उष्णतेची लाट येणार राज्यातील तापमानात सातत्याने वाढ होत आहे. कुठे उन्हाचा चटका बसत आहे. तर कुठे अवकाळीचा जोर पाहायला मिळत आहे. दरम्यान, संपूर्ण विदर्भ, मराठवाडा, नंदुरबार, धुळे जळगांव, नाशिक, अहमदनगर अशा २४ जिल्ह्यात दुपारचे कमाल तापमान सरासरीपेक्षा ४ ते ६ डिग्री से. ग्रेड ने अधिक वाढणार आहे.

विशाल अगरवालला ३ दिवसांची पोलिस कोठडी

पुणे : पुण्यातील कल्याणीनगरमध्ये झालेल्या अपघात प्रकरणातील अल्पवयीन मुलाचा बिल्डर बाप विशाल अगरवाल याला पुणे सत्र न्यायालयाने २४ मे पर्यंत पोलिस कोठडी सुनावली असून अगरवाल याच्यासहित तिघांचा यात समावेश आहे.

सरकारी पक्षाकडून विशाल अगरवाल याच्या सात दिवसांची पोलिस कोठडीची मागणी करण्यात आली होती. अगरवाल याने अपघानंतर कोणाकोणाला फोन केले? त्याचे छत्रपती संभाजीनगरला जाण्याचे कारण काय? त्याला तिथे कुणाला भेटायचे होते? अशा आणि अन्य तपासासाठी सात दिवसांची पोलिस कोठडी द्या, अशी मागणी सरकारी पक्षाने पुणे सत्र न्यायालयाला केली. मात्र न्यायालयाने अगरवाल याला तीन दिवसांची पोलिस कोठडी दिली.पुण्यातील कल्याणीनगरमध्ये झालेल्या अपघात प्रकरणातील अल्पवयीन मुलाच्या बिल्डर वडील विशाल अगरवाल याला छत्रपती संभाजीनगरमधून अटक करण्यात आली. पुण्यातील कल्याणीनगर भागातील या बिल्डरच्या मुलाने शनिवारी मध्यरात्री दुचाकीवरील दोन जणांना उडवले होते. त्यात तरुण व तरुणीचा जागेवरच मृत्यू झाला होता. पोलिसांनी या अल्पवयीन मुलाला न्यायालयात सादर केले असता, तो अल्पवयीन असल्याचे समोर आले. अल्पवयीन मुलाला कार चालविण्यास दिल्याप्रकरणी बिल्डर विशाल अगरवालविरोधात गुन्हा दाखल करण्यात आला. हा गुन्हा दाखल होताच, अगरवाल पुण्यातून फरार झाला होता.

रविवारी लातुरात व्हि. एस. पँथर्सच्या वतीने सर्वधर्मीय सामूहिक विवाह सोहळा : विनोद खटके

लातूर : विश्वरत्न बोधीसत्व प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या १३३ व्या जयंती दिनाचे औचित्य साधून व्हि.एस. पँथर्सच्या वतीने रविवार, दि. २६ मे २०२४ रोजी लातुरात सर्वधर्मिय सामुहिक विवाह सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले असल्याची माहिती व्हि .एस. पँथर्सचे संस्थापक अध्यक्ष विनोद खटके यांनी बुधवारी पत्रकार परिषदेत बोलताना दिली.

व्हि.एस. पँथर्सच्या वतीने आयोजित करण्यात येत असलेला हा पाचवा सामूहिक विवाह सोहळा आहे. हा सोहळा रविवारी, सायंकाळी सव्वा सात वाजता डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर पार्कच्या भव्य मैदानावर संपन्न होणार आहे. या विवाह सोहळ्यात एकूण ३० वधू - वरांचे विवाह होणार असून यामध्ये तीन मुस्लिम, १२ हिंदू तर १५ जोडपी बौद्ध धर्माची असल्याचे विनोद खटके यांनी सांगितले. या सामूहिक विवाह सोहळ्यासाठी राज्याचे क्रीडा व युवक कल्याण मंत्री संजय बनसोडे, माजी पालकमंत्री संभाजीराव पाटील निलंगेकर, आ. अमित देशमुख यांसह सर्व लोकप्रतिनिधी - वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकाऱ्यांना निमंत्रित करण्यात आले आहे. या विवाह सोहळ्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे नोंदणीशुल्क संघटनेकडून आकारले जात नसल्याचेही खटके यांनी सांगितले. या सामूहिक विवाह सोहळ्यात सहभागी झालेल्या वधू - वरांचे विवाह त्या त्या धर्माच्या रुढी - परंपरेप्रमाणे, धार्मिक पद्धतीने होणार आहेत. यावर्षीच्या सामूहिक विवाह सोहळ्याचे वैशिष्ट्य म्हणजे एक जोडपे अंध तर दोन जोडपे दिव्यांग आहेत. वधू - वरांना मणी - मंगळसूत्र तसेच संसारोपयोगी साहित्यही उपलब्ध करून दिले जाणार आहे. सोहळ्यात सहभागी होणाऱ्या नोंदणीकृत वधू - वरांच्या वयांचे दाखले, त्यांच्या माता - पित्याची संमती - त्यांची ओळखपत्रेही घेण्यात आली आहेत. वधू -वरांच्या आई - वडिलांची संमती असेल तर आपण आंतरजातीय तसेच आंतर धर्मीय विवाहही घडवून आणू,असे खटके यांनी सांगितले. शासन सामूहिक विवाह सोहळ्याच्या बाबतीत उदासीन असल्याची खंत व्यक्त करून विनोद खटके यांनी आपण प्रतिवर्षी शाहू महाराजांच्या जयंतीदिनी विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्याचेही वाटप करत असल्याचे नमूद केले. आपली व्हि . एस. पँथर्स संघटना विविध सामाजिक कार्यात अग्रेसर असल्याचेही त्यांनी सांगितले. या सर्वधर्मीय सामूहिक विवाह सोहळ्यास सर्वांनी आवर्जून उपस्थित रहावे ,असे आवाहनही त्यांनी केले.

या प्रसंगी व्हि .एस. पँथर्सचे प्रदेशाध्यक्ष माजी नगरसेवक सचिन मस्के, संपर्क प्रमुख आनंद जाधव , जिल्हाध्यक्ष शरद किनीकर, विशाल गायकवाड , एड. किरण पायाळ ,रवी कुरील, असद शेख, गोविंद कांबळे आदी मान्यवरांची उपस्थिती होती.

संपादकीय....

डिजिटल 'डिटॉक्स'

'डिटॉक्सिङ्गिकेशन' हा शब्द मुख्यत्वे शरीरशुद्धीशी निगडित आहे. शरीरात आणि रक्तात मिसळलेली प्रदूषकं आणि विषारी घटक बाहेर काढणं, हा या प्रक्रियेचा अर्थ. पचनक्रिया, मूत्रपिंड, यकृत, त्वचा आदींच्या माध्यमातून शरीराचं नैसर्गिक शुद्धीकरण होत असतं. 'टॉक्सिक' शब्दाचा अर्थ विषारी घटक असा आहे. नैसर्गिक शुद्धीकरण प्रक्रियेची ताकद तोकडी पडावी इतके विषारी घटक शरीरात तयार होतात. 'पंचकर्म' आदी प्रक्रियांद्वारे ते बाहेर काढण्याचं प्राचीन तंत्र आहे.

व्यक्तीला व्यसनमुक्त करताना आधुनिक वैद्यकशास्त्राच्या मदतीने ही प्रक्रिया केली जाते. 'डिटॉक्स' केल्यामुळे शरीरच नव्हे तर मनही शुद्ध होतं, कारण शरीराच्या शुद्धतेची अनुभूती मनालाही होते. अलीकडे 'डिटॉक्स' हा शब्द आणखी एका विषयाशी जोडला गेलाय. हे मुख्यत्वे मेंदूचं शुद्धीकरण असून, त्याला 'डिजिटल डिटॉक्स' म्हटलं जातं. विशिष्ट कालावधीसाठी स्मार्टङ्गोन, टेलिव्हिजन, टॅब, सोशल मीडिया आदींचा स्वयंस्ङ्गूर्तीने त्याग करणं यात अपेक्षित आहे.

ऐकलं तरी अंगावर काटा येतो ना? पण सतत गॅजेट्समध्ये गुंतून पडल्यामुळे होणारे नुकसान अधिक चिंताजनक आहे. सहा वर्षांपूर्वी एका सर्वेक्षणाने सांगितलं होतं, की ६१ टक्के लोक सकाळी उठल्याबरोबर आणि रात्री झोपण्यापूर्वी स्मार्टङ्गोन पाहतात. सकाळी उठल्यानंतर पाच मिनिटांनी ङ्गोन पाहणार्यांची संख्या जमेस धरल्यास हे प्रमाण ८८ टक्के होतं. आज ही टक्केवारी आणखी वाढली असणार.

अजीर्णावर ज्याप्रमाणे उपवासाचा उतारा असतो, तसाच गॅजेट्सच्या अतिरेकी वापरावर 'डिजिटल डिटॉक्स'चा उतारा सांगितला जातो. सामान्य प्रौढ अमेरिकी व्यक्ती मीडिया आणि सोशल मीडियासोबत सुमारे ११ तास व्यतीत करते, असे गेल्या वर्षी नील्सन कंपनीने केलेल्या सर्वेक्षणात आढळलं होतं. आपल्याकडेही मुलांसाठी पालकांचा आणि पालकांसाठी मुलांचा 'स्क्रीनटाइम' ही मोठी समस्या आहे. तंत्रज्ञानयुक्त गॅजेट्स हेच आजचं वास्तव आहे आणि त्याखेरीज आपल्याला इंचभरही पुढे जाता येणार नाही, अशी सार्वत्रिक मानसिकता असताना दुसरीकडे तंत्रज्ञान तणाव वाढवतं, असं अमेरिकन सायकोलॉजिकल असोसिएशनने 'स्ट्रेस इन अमेरिका' सर्वेक्षणात म्हटलंय.

निद्रानाशापासून नैराश्यापर्यंत अनेक समस्या यातून वाढतायत. पण मग 'डिजिटल डिटॉक्स'च कशासाठी? स्मार्टङ्गोन आणि गॅजेट्सचा वापर कामापुरताच करायचा, असं ठरवून पाहा. आता ते शक्य होणार नाही, इतकं हे 'व्यसन' बनलंय आणि व्यसन सोडवण्यासाठी प्रामाणिक प्रयत्नच अपेक्षित असतात. 'डिजिटल डिटॉक्स'चा कालावधी ७२ तासांचा सांगितला गेलाय. पहिले २४ तास काहीच सुचत नाही, अशा अवस्थेत जातात. नंतरच्या ४८ तासांत मात्र गॅजेट्स नसण्याचे ङ्गायदे समजतात. कुटुंबीय, मित्र जवळ येऊन तणावमुक्तीचा आनंद मिळतो.

गॅजेट्स आणि व्यक्ती यांत स्पष्ट सीमारेषा आखणं, डिव्हाइस–ङ्गी झोन तयार करणं, पर्यायी उपक्रमांची आखणी करणं, स्क्रीनटाइमला मर्यादा घालणारी ॲप्स वापरणं आणि या मुक्तियात्रेत इतरांना सहभागी करून घेणं असे काही मार्ग यासाठी सुचवण्यात आलेत. वाढत्या स्क्रीनटाइमचा ङ्गायदा घेणारे सामान्यतः आपल्या विचार करण्याच्या शक्तीवर हल्ला करतात. आपल्याला प्रश्न पडू देत नाहीत. त्यामुळे आपली विचारशक्ती कमकुवत होऊन अखेरीस आपण मानसिक विकारांना सहज बळी पडतो. म्हणूनच खर्या आनंदासाठी हे 'डिटॉक्स' एकदा करून पाहायलाच हवं.

मानवाच्या विवेकबुद्धीला केवळ बुद्धाने आव्हान दिले आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

मित्र हो,२३ मे २०२४, वैशाख पौर्णिमेला २५८७ वी बुद्ध जयंती साजरी करण्यात येणार आहे. त्यानिमित्ताने आपण सर्वांना कोटी कोटी सदिच्छा। त्या अनुषंगाने आपल्या माहितीसाठी बुद्धाचे काही विचार बाबासाहेब आंबेडकरांच्या शब्दांच्या सहकार्याने शब्दबद्ध करीत आहे. तथागत बुद्धाचा जन्म, बुद्धत्व प्राप्ती आणि महापरिनिर्वाण या तिन्ही घटना वैशाख पौर्णिमेलाच झालेल्या असल्याने विशेषतः हा वैशाख पौर्णिमेचा दिवस साजरा केला जातो. ६ मे १९५५ ला वैशाख पौर्णिमेला बोलताना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी मानवाच्या विवेकबुद्धीला केवळ बुद्धाने आव्हान दिले आहे, असे स्पष्ट केले होते.

बुद्धाने सांगितलेल्या धर्माशिवाय इतर सर्व धर्माची उभारणी ही ईश्वर अर्थात देव आणि आत्मा यावर आधारलेली आहे. सजीवांच्या मृत्यू नंतर आत्मा ईश्वरात विलीन होतो. असा काल्पनिक आधार 'देव आणि आत्मा' यांची वैचारीक बैठक मजबूत करण्यासाठी दिलेला आहे. अशा कच्च्या पायावर उभारलेला हा, देव–आत्म्याचा पोकळ डोलारा आहे. पुजा–अर्चा, धूप–दीप, तंत्र–मंत्र, जप–तप, कर्मकांड या मार्गाचा अवलंब प्रामुख्याने ईश्वर भक्तीसाठी केला जातो. सोबत जीव हिंसा आणि नरबळीचे प्रकार पण केले जातात. या सर्वांच्या मुळाशी जन्माला येतानाच जीव हा सोबत मागच्या जन्माचे पाप घेऊन येत असतो. त्या पापक्षालनातून मुक्ती मिळविण्यासाठी देह झिजवून तप, त्याग साधले तर ईश्वराची गाठ पडू शकते. परिणामी जीवन मरणाच्या फे–यातून सुटका होऊ शकते. मात्र बुद्ध धम्मात आत्म्याला अजिबात स्थान नाही, तर ईश्वराचे अस्तित्व नाकारण्यात आले आहे. बुद्धाशिवाय इतर धर्मात त्या धर्माचे अनुयायी, तो धर्मच ईश्वराने सांगितल्याचे प्रतिपादन करीत असतात. ज्यांच्या मार्फत ईश्वराने धर्म सांगितला, त्यांना धर्म प्रवर्तक अथवा दूत मानले जातात. जसे ख्रिश्चन धर्मात येशू, यहुदी धर्मात मोझेस, इस्लाम धर्मात मोहम्मद यांना प्रवर्तक मानले जाते. प्रवर्तकाची भूमिका ही ईश्वर व मानव संबंधात केवळ पोस्टमन सारखी आहे. ईश्वराच्या आदेशाला प्रमाण मानल्यामुळे ईश्वर प्रणीत वचनांची चिकित्सा, मिमांसा करण्याचा मार्गच बंद करण्यात आला आहे. उलटपक्षी बुद्ध धम्मात आपल्या बुद्धीला पटेल तरच स्विकार करावे, असे म्हणून विवेकबुद्धीला आवाहन दिलेले आहे. अशा प्रकारे बौद्ध धर्म हा चिकित्सेनंतर सांगितलेला धर्म असून रोगनिदानानंतर दिलेले औषध आहे. तथागतांनी प्रथम मानवी समस्यांचे निदान केले आहे. जगात दु:ख व दारिद्र्य हे महाभयंकर रोग आहेत. हे त्या चिकित्सेनंतर सांगितलेले निष्कर्ष आहे. यालाच बौद्ध धर्माचे अधिष्ठान असे म्हणता येईल. तर मग जगातील दु:ख आणि दारिद्र्य कोणती धारणा नष्ट करू शकेल, याचा सांगोपांग विचार करून ती धारणा अर्थात धर्म अंगिकारला पाहिजे. तरच आपला विकास होऊ शकेल, असे मला वाटते.

मृत्यूनंतर काय होईल? स्वर्ग की नरक या भ्रामक कल्पना जनतेच्या मनात बसवून ऐदी, ऐतखाऊ, धूर्त लोकांनी जनतेला व्यावसायिक दृष्टीने वेठीस धरण्याचा प्रयत्न केला आहे, ज्यात ते यशस्वी झाले आहेत. कष्टमय जीवन सुखमय करण्यासाठी केवळ बुद्धानेच वास्तववादी प्रयत्न करून अध्यात्मिक, आधिभौतिक व आधिदैविक अशी महत्त्वाची तीन कारणे शोधून काढली.

उपरोक्त तिन्ही कारणांपैकी अध्यात्मिक म्हणजे वैयक्तिक दु:ख होय. जे आपल्याच कर्मानुसार निर्माण होत असते. जसे मद्यसेवन करणारा व्यक्ती हा आपल्या शरीराची व संसाराची राखरांगोळी करीत असतो. यातील द्वितीय कारण अर्थात आधिभौतिक म्हणजे सामुदायिक दु:ख होय. जे विषमतामय वागणुकीमुळे भोगावे लागतात. ज्यामुळे उच्च–नीचतेचा भाव निर्माण होतो. जसे स्पृश्य–अस्पृश्य, गरीब–श्रीमंत, अवर्ण–सवर्ण इत्यादी. परिणामी ब्राह्मणवादाचे अस्तित्व कायम राहते. म्हणून बाबासाहेब म्हणाले होते की, विषमता हे ब्राह्मणवादाचे अविभाज्य भाग आहे. त्याचे समाज जीवनातून समूळ उच्चाटन केले पाहिजे. (Inequality is an essence of Brahmanism. Uproot Brahmanism the Spirit of Inequality in all walks of life.) तसेच तृतीय कारण म्हणजे आदिदैविक अर्थात नैसर्गिक आपत्ती–अपघाताने निर्माण होतात. याची जाणीव ठेवून प्रसंगानुरूप कारण निर्मुलन करण्यासाठी आपण प्रयत्नशील राहिले पाहिजे.

उपरोक्त दु:खाचे सर्व कारणाचे निराकरण करीत असताना वैयक्तिक दु:ख नष्ट करण्यासाठी पंचशीलाचे पालन करणे आवश्यक आहे. ज्यात जीव हत्या, चोरी करने, खोटे बोलणे, व्यभिचार करणे व मादक पदार्थाचे सेवन करण्यास बंदी घालण्यात आली आहे. तर आधिभौतिक दु:ख नष्ट करण्यासाठी अष्टांगिक मार्गाचा अवलंब करने बंधनकारक केले असून त्यात सम्यक दृष्टी, सम्यक संकल्प, सम्यक वाचा, सम्यक कर्म, सम्यक आजिवीका, सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृती आणि सम्यक समाधी याचा समावेश केला आहे. यामध्ये सम्यक दृष्टी : तखडखजछ जऋ णछऊएठद्ध–छऊखछऋ ला प्राधान्य दिले पाहिजे. ज्यामुळे आपले हित साधत असताना इतर कुणाचे अहित, हानी, नुकसान होत नाही, याची जाणीव ठेवली पाहिजे.

जीवन सुखकर होण्यासाठी सोबत दहा पारमिता सुद्धा सांगितलेल्या आहेत. ज्यात प्रज्ञा : थखडऊजच् ही सर्वोत्तम पारमिता आहे. प्रज्ञेचा सुयोग्य वापर न केल्यामुळे अनेक व्यक्ती शेख चिल्ली सारख्या मूर्खाप्रमाणे वर्तन करीत असतात. शील व नैष्कर्म्य याचा परस्पर संबंध आहे. संकटग्रस्ताना वाचविण्यासाठी प्रयत्न करने याला 'दान' पारमिता असे म्हणतात. जनकल्याणासाठी कार्य तत्परतेने व उत्साहाने करने याला 'वीर्य' पारमिता असे म्हणतात. विविध प्रसंगी राग जरी येत असला तरी 'क्षमा' हा गुण प्रयत्नांती जोपासला पाहिजे. सर्व बाबतीत अधिष्ठान अर्थात दृढनिश्चय पाळला पाहिजे. सर्वावर प्रेम करणारी 'मैत्री' तर चांगल्या कार्यात अडथळा निर्माण न करणारी 'उपेक्षा' ही पारमिता पाळलीच पाहिजे जेणेकरून नियोजित कार्य निर्विघ्नपणे पार पडतील.

पंचशील, आर्य आष्टांगिक मार्ग आणि दहा पारमिताचे अनुपालन केल्यास दु:खाचा सर्वनाश होणे सहजशक्य आहे. जगातील दु:ख निवारण करणे हे बुद्ध धम्माचे सार आहे. सत्यशोधन आणि सत्यग्रहणाचे कार्य मागे पडल्याने पंडिताऐवजी पुस्तकी ज्ञान धारण करणा–यांचा नवीन वर्ग निर्माण झाला. ग्रंथ वाचून सत्याचे रसग्रहण करण्याची शक्ती निर्माण झाली पाहिजे. नवनवीन संकल्पना आणि सिद्धांत मांडून अंमलबजावणी केली पाहिजे. नुसते भाराभर ग्रंथ वाचून फारसे इप्सित साध्य होत नाही. तर गाढवाच्या पाठीवर ग्रंथ लादण्यामुळे गाढवाला जेवढा लाभ होतो तेवढाच लाभ अशा भराभर वाचण्याने होऊ शकेल.

बुद्ध धम्मात एकूण पुनर्निर्मितीच्या कार्यालाच पुनर्जन्म असे म्हटले असून त्यात आत्म्याला अजिबात थारा नाही. 'कर्म' याचा अर्थ बौद्ध आणि ब्राह्मणात वेगवेगळ्या स्वरूपाचा आहे. जगाचा व्यवहार कसा काय चालला आहे? ब्राह्मणी धर्माप्रमाणे नियंता किंवा ब्रम्हा चालवितो असे म्हणतात. इतर धर्म सुद्धा ईश्वर, अल्ला, गॉड या नावाने त्या संकल्पनेला पुष्टी देतात. मात्र बौद्ध धर्मानुसार जगातील व्यवहार दर एकाच्या कर्माने चालत असतात. त्यामुळे बौद्ध धर्माने मनुष्य मात्रावर जबाबदारी टाकली आहे. करावे तसे भरावे, अशी सक्त ताकीद दिली आहे. ज्याला कर्मविपाक सिद्धांत असे म्हणतात. आपल्या क्रियेपासून निर्माण होणारी फळे म्हणजे कर्मविपाक होय. क्रियेचा परिणाम विशिष्ट कालांतराने होतो, जन्मांतराने नव्हे! माझ्या कपाळी हे लिहिले आहे, जे विधिलिखित आहे, ब्रम्हाची रेघ आहे. असे म्हणून हताश न होता. सद्गुणांची बेरीज व दुर्गुणांची वजाबाकी करून स्वतःसह समाजाच्या उत्कर्षाची व विकासाची जबाबदारी पार पाडली पाहिजे.

पतित दोन प्रकारचे असतात. एक जे पतित त्यांना ते पतित असल्याची जाणीव असते, ज्यातून ते मार्ग काढून वर येण्याचा प्रयत्न करीत असतात. तर दुसऱ्या प्रकारच्या पतितांना याची जाणीव नसल्याने ते सुधारू शकत नाही कारण त्यांची मानसिकताच तशी विकसित झालेली असते. करिता आपल्या अध:पतनाबद्दल खंत वाटणा–यांना मार्ग दाखविण्याचे कार्य करण्यासाठी समाजसेवकांची आवश्यकता आहे. समाजाला वैचारिक भूमिका देण्यासाठी व सामाजिक कार्य गतिमान करण्यासाठी सेवकांची आवश्यकता आहे. ज्याचा मेहनताना गरीब समाजाला त्यांना देता येणार नाही. मात्र त्यांच्या पोटापाण्याची सोय जरूर करता येईल. अशा कार्यकर्त्यांना ऐतखाऊ म्हणता येणार नाही कारण हजारो आकर्षणे सोडून समाजसेवा करावी लागत असते. बौद्ध भिक्खूची संघटना ही अशाच सेवेसाठी भगवंतांनी निर्माण केली आहे. हे सतीचे वाण आहे. ते स्विकारून तथागतांनी दाखवून दिलेल्या मार्गाने जाण्याने आज जगाचे कल्याण होईल, मानवतेचे हित होईल. म्हणून मानवाने आपल्या विवेकबुद्धीला आवाहन दिले पाहिजे. जे पटेल ते स्विकार करून मार्गक्रमण केले पाहिजे. असे विवेचन करून आपण सर्वांना बुद्ध जयंतीच्या कोटी कोटी मंगल कामना व्यक्त करतो.

बी. बी. मेश्राम, संचालक फुले शाहू आंबेडकराईट स्टडी सर्कल, नॅशनल कौन्सिल मेंबर आफ दि आल इंडिया नाग असोसिएशन .*
संपर्क : ९४२१६७८६२८

भगवान बुद्धाचा महिला विषयक दृष्टीकोन.

प्राचीन भारतीय सभ्यता आणि परंपरेचा अभ्यास केला असता असे लक्षात की ही सभ्यता गौरवशाली, प्रगत आणि संपन्न होती.तो काळ आर्थिक,सामाजिक, सांस्कृतिक आणि दृष्ट्या प्रगत तर होताच त्याचबरोबर तेथील नगर रचनानेला एक वैज्ञानिक आधार होता. त्याची साक्ष महोंजोदोरो– हडप्पा उत्खननात सापडलेल्या वस्तू– प्रतिके देतात.थोडक्यात त्या काळात स्वातंत्र,समता बंधुता आणि न्याय ही मानवी मूल्ये रुजलेली होती.मातृसत्ताक व्यवस्थेचा हा परिणाम होता.या व्यवस्थेत स्त्री चे बौद्धिक, व्यावसायिक आणि सत्तेत प्राबल्य होते.याचा अर्थ पुरुष गुलाम होता असे नाही.आर्य ब्राह्मणांनी आक्रमण करून ही व्यवस्था नष्ट केली आणि आपली अमानवीय,अनैतिक व्यवस्था लादली.यासाठी त्यांनी प्रथम वर्ण व्यवस्था आणि जातीव्यवस्था निर्माण केली.आपली पकड आणि गुलामी कायम राहावी म्हणून त्याला धर्मशास्त्राची जोड दिली. ब्राह्मणांनी स्वतःला सर्व श्रेष्ट ठरवून इथल्या मूलनिवासी शूद्र – अतिशूद्र पुरुषांबरोबर महिलांना मानसिक,शारीरिक आणि आर्थिक गुलाम केले.बुद्ध काळात बुद्धाने या व्यवस्थेला तर्क आणि विज्ञानाचा आधार देऊन खुले आव्हान दिले. जन्माने कोणी श्रेष्ठ – कानिष्ठ ठरत नाही तर तो त्याच्या कर्माने ठरतो.अशी मांडणी करणारे बुद्ध पुढे संघाची निर्मिती करून समतावादी व्यवस्था स्थापित करतात व या व्यवस्थेत पुरुषांबरोबर महिलांना सन्मानाचे जीवन बहाल करतात,स्त्री जननी असल्यामुळे तिचे अस्तित्व जास्त अधोरेखित करतात.बुद्धाने स्थापित केलेल्या समतावादी व्यवस्थेमुळे ब्राह्मणी व्यवस्था हादरली.ब्राह्मणांनी बुद्ध आणि त्यांच्या तत्वज्ञानाला बदनाम करण्याचा प्रयत्न केला.इतकेच नाही तर हजारों नकली भिक्खू निर्माण करून चुकीची विचारधारा समाजात रुजविण्याचा प्रयत्न केला.बुद्ध स्त्री विरोधी कसे आहेत,म्हणजे ते विषमतावादी कसे आहेत,हे सांगण्याचा केविलवाना प्रयत्न केला.

बुद्धावर महिला विरोधी असल्याचा आरोप

ब्राह्मण आपले वर्चस्व कायम ठेवण्यासाठी कोणत्याही थराला जातात.विचारात भेसळ करणे,चांगले विचार आपल्याच नावाने खपवीने,महापुरुषांची हत्या करणे व त्यांना बदनाम करणे ह्या बाबी त्यांच्यासाठी अगदी सामान्य आहेत.बुद्धांवर सुद्धा त्यांनी अनेक आरोप केलेत.त्यापैकी बुद्ध हे महिला विरोधी कसे आहेत,असा एक आरोप आहे. बुद्ध काळात तर आरोप तर झालेच तसेच ते आजही सुरु आहेत.डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी बुद्धांवरील आक्षेपांना 'हिंदू स्त्रियांची उन्नती आणि अवनती याला जबाबदार कोण ? आणि 'बुद्ध आणि त्यांचा धम्म' या ग्रंथाच्या माध्यमातून सडेतोड उत्तर देण्याचा प्रयत्न केला. २१ जानेवारी १९५० च्या ईव्हज विकलीज या साप्ताहिकाच्या अंकात 'निती आणि अनिती यासंबंधाची बुद्धाची सर्व शिकवण हिंदुस्थानातील स्त्रियांच्या अवनातीला प्रामुख्याने कारणीभूत आहेत' असा आरोप कारण्यात आला होता.या आरोपाचा आधार होता महा परिनिब्बाणसुत्ताचा.या सुत्तात बुद्ध आणि आनंद यांच्यात स्त्रिविषयक संवाद झाला.त्यामध्ये बुद्ध आनंदला स्त्री पासून कसे दूर राहावे या बाबत सल्ला देतात. लामा गोविंद यांनी मार्च १९५० ला महाबोधी मासिकाच्या अंकात या आरोपाचे खंडन करणारा लेख तर लिहलाच शिवाय हिंदू धर्म महिलांच्या पतनाचे कारण कसे आहे,हे सप्रमाण सिद्ध केले. ते लिहतात,सीता ही रामाची पत्नी होती.मात्र तिचा दर्जा काय होता? तिच्या चारित्र्यावर रामाने संशय घेतला.तिचा छळ केला.तिला टाकून दिले.हिच अवस्था द्रोपदीची होती.'' थोडक्यात महिलांच्या अधोगतीस ब्राह्मणी धर्मग्रंथ कसे जबाबदार आहेत हे लामा गोविंद यांनी उदाहरणदाखल सिद्ध केले. ही बाब जेव्हा डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांना समजली तेव्हा त्यांनी लामा गोविंदचे कौतुक तर केलेच त्याच बरोबर बुद्धाच्या विरोधात विष पेरणाऱ्या लोकांना प्रत्युत्तर देणारा एक स्वातंत्र लेख लिहला.तो लेख 'हिंदू स्त्रियांची उन्नती आणि अवनती याला जबाबदार कोण?' पुस्तकरूपात आजही उपलब्ध आहे.

भगवान बुद्ध आणि स्त्रिया

बुद्धाचा विचार मानवी कल्याणाचा होता.त्यांनी जीवीत पशु– पक्षांवर तर प्रेम केलेच त्याच बरोबर निसर्गावर सुद्धा त्यांचा तेवढाच जीव होता.तेव्हा असा महापुरुष स्त्री विरोधी कसा असू शकतो? हा प्रश्न विचार करण्यास भाग पडतो.भगवान बुद्धाने स्त्रियांचा सन्मानच केला आहे.तत्कालीन सामाजिक स्थिती आणि तिचे महत्व लक्षात घेता त्यांनी भिक्खुनी संघाची स्थापना केली. भिक्खुनी संघात बुद्धाने घातलेल्या अटी कशा स्त्रि विरोधी आहेत,हे सांगण्याचा ही खूप प्रयत्न झाला.बुद्धाचा स्त्रियांना विरोध नव्हता.स्त्री बुद्धीमत्ता आणि नीतिमत्ता या बाबतीत श्रेष्ठ आहेत असे बुद्ध मनात होते. बुद्ध काळात संघातील कितीतरी स्त्रियांनी आपल्या बौद्धिक आधारावर आपली योग्यता सिद्ध केली आहे.

बुद्धाने वारंवार स्त्रीचे अस्तित्व,कर्तृत्व आणि श्रेष्ठत्व अधोरेखित केले आहे.तिच्या पोटी चक्रवर्ती राजा जन्म घेतो,अतकी की महान आहे,असे बुद्धा सांगतात.असच एक प्रसंग – प्रसेनजीत राजाला मुलगी झाली तेव्हा तो दुःखी झाला होता.त्याचे दुःख बघून बुद्ध म्हणतात,मानवेंद्र! यात दुःख मानण्याचे काय कारण ? मुलगी मुलग्यापेक्षा जास्त प्रभावी अपत्य म्हणून ठरू शकेल.ती मोठी शहाणी आणि सद्गुणी होईल. ती अशा मुलग्याला जन्म देईल की,तो मोठा कर्तृत्ववान होईल,आणि विस्तीर्ण प्रदेशाचा राजा होईल. दुसरे एके ठिकाणी स्त्री ही जगाला किती मौल्यवान देणगी आहे,याबद्दल आपल्या प्रवचनात विवेचन करताना बुद्ध उदगार काढतात, स्त्री ही महान देणगी आहे. कारण तिची उपयुक्तता अमोल आहे.तिच्यापासून बोधिसत्व आणि चक्रवर्ती हे जन्म घेतात. कुटुंबात मुलगी जन्मली तर त्या कुटुंबाने दुःख न मानता आनंद मनावा, ज्या कुटुंबाचा कारभार स्त्रीच्या हातात असतो ती कुटुंबे विनाशापासून मुक्त होतात.स्त्री ही सात भंडारापैकी एक अत्यंत मौल्यवान भांडार आहे.अशी ज्या बुद्धाची मते होती,ती व्यक्ती किती महान असावी!

स्त्रियांना भिक्खुनी होण्याचा हक्क देऊन बुद्धाने त्यांना स्वातंत्र्यांचा मार्ग मोकळा करून दिला.एवढेच नव्हे तर लिंग भेदाबाबत मनात कुठलीही अढी न बाळगता बुद्धाने स्त्रियांना थोर पदाला पोहचण्याचा मार्ग मोकळा करून दिला.या संबंधात मिसेस रिस डेव्हिड यांचे या विषयींचे मत अतिशय महत्वाचे आहे.त्या म्हणतात, भिक्खू बांधवानी अरहंत पदाला गेलेल्या स्त्रियांकडे तिचे स्त्रित्व लक्षात न घेता, एक विचारशील मानव म्हणूनच तिला मानावे.याचा अर्थ लिंग भेद न मानता एक माणूस म्हणून तिच्या कडे बघावे,असा विकसित विचार अपेक्षित आहे.

बुद्ध काळात आणि नंतर सुद्धा कितीतरी स्त्रियांनी आपल्या बौद्धिक बळावर अंधश्रद्धा – दैव आणि चमत्काराचे खंडण तर्क आणि विज्ञानाचा आधार घेऊन केले.थेरीगाथेत पूर्वा आणि ब्राह्मणांमधला संवाद अतिशय महत्वाचा आहे.ब्राह्मण कडक थंडीत गंगेच्या पाण्यात आंघोळ करीत असता पूर्वा ब्राह्मणाला म्हणते, शिक्षेच्या भीतीने मला कडक थंडीमध्ये गंगेच्या पाण्यात उतरावे लागते.पण हे ब्राह्मण,तू कुणाच्या भीतीने एवढ्या थंडीत नदी पात्रात उतरतोस? यावर ब्राह्मण उत्तर देतो,पूर्वीके,मी पाप कर्माच्या फळांचा नाश करण्यासाठी हे पुण्य कर्म करतो.मनुष्य गंगेत स्नान शुद्धीने सर्व पाप कर्मापासून मुक्त होतो. त्यावर पूर्वा उत्तर देते ते फार मार्मिक आहे.पूर्वा म्हणते,स्नान शुद्धीने मुक्ती होते. हा मुर्खाने मूर्खासाठी केलेला उपदेश आहे. पाण्याने शुद्धी होत असेल तर मग बेडूक,कासव,मगर,मासे निश्चित स्वर्गात गेले असते अशी तर्क संगत मांडणी केवळ बुद्ध आणि त्यांच्या अनुयायांनीच केली होती.त्यामध्ये महिलासुद्धा अग्रणी होत्या.बुद्धाने स्त्रियांना पुरुषांच्या दर्जा दिला. याबाबत मिसेस रिस डेव्हिड म्हणतात, परीव्रजा घेण्यास येणाऱ्या स्त्रियांवर ती कुमारी असली पाहिजे,असा दंडक घातलेला नव्हता. विवाहीत,अविवाहीत, विधवा आणि वेश्या अशा सर्व प्रकारच्या स्त्रियांना बुद्धाने दिक्षा दिली होती.त्यांच्यासाठी संघाचा दरवाजा खुला ठेवला होता.त्यामुळे सर्व प्रकारच्या स्त्रियांना पुरुषांच्या बरोबरीने स्वातंत्र्य,समता,महत्ता आणि आत्मविश्वास,ही मानवी जीवनाची सर्व अंगे प्राप्त करून घेता येत होती.

बुद्धाने वयाच्या २९ व्या वर्षी गृहत्याग केला.त्याआधी ते परिवारिक जीवन जगत होते. अशावेळी घरातील,समाजातील आणि नगरातील स्त्रियांचे सुख – दुःख, त्यांची सामाजिक, आर्थिक स्थितीचे त्यांना चांगले आकलन होते,हे कोण नाकारणार ? तेव्हा बुद्धाचा विचार हा मानवी कल्याणाचा असल्यामुळे तो आपसूकच स्त्रीच्या ही मुक्तिचा मार्ग होता,हे सिद्ध होते.

जीवन गावंडे ७३५०४४२९२०, नागपूर.

बुद्धाला शरण जाताना....

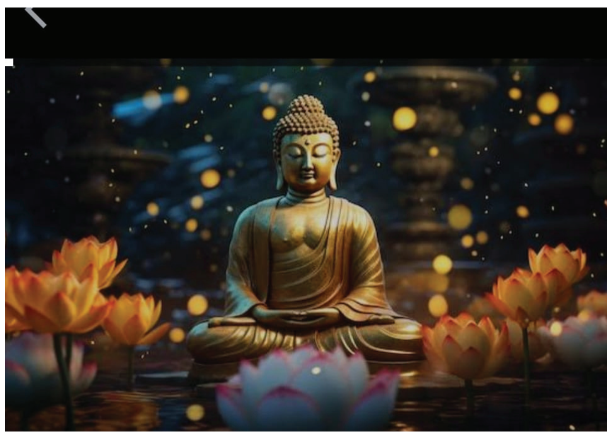

तथागत गौतम बुद्ध हे ज्ञानाचे व विज्ञानाचे प्रतिक आहेत. तथागत गौतम बुद्धांचा धम्म हा कोणत्याही कर्मकांडाला, अंधविश्वासाला, थोतांड आणि भोंदूगिरी ला कुठेही थारा देत नाही. तथागत गौतम बुद्धांसमोर सर्व मानव, सर्व प्राणी सारख्याच आदर सन्मानाचे आहेत. ते मानसामध्ये कोणताही भेद करण्यासाठी तयार नाही. ज्या प्रमाणे समुद्राचे पाणी असते. त्या पाण्यामध्ये कोणते पाणी कोणत्या नदीचे, कोणत्या नाल्याचे आहे हे सांगणे अशक्य असते कारण समुद्रात गेल्यावर सर्व पाणी हे पाणीच असते. त्याच प्रमाणे बुद्धांचे व धम्माचे नाव घेताना कोणत्याही प्रकारचा भेद करता येणार नाही. कारण बुद्धांने प्रत्येक माणसाला माणूस म्हणून दर्जा दिला आहे. मी बुद्धांना शरण जातो असे नेहमी बोलणारे आम्ही आम्हाला खरंच बुद्ध आणि त्यांचा धम्म खरचं कळाला का हा खुप गंभीर विषय आहे. काही उदाहरणे बघितले तर आपल्या लक्षात येईल कि बुद्धाला डोक्यावर घेणाऱ्यांनी, बुद्धालाच जातीच मर्यादित करणाऱ्यांनी, बुद्धाला नेहमी शरण जाणाऱ्यांनी बुद्धाला डोक्यात घेतले नाही ही शोकांतिका आहे. आजही स्वतः ला बुद्ध समजणारे, घरात बुद्धांचे फोटो मुर्ती लावणारे जर अज्ञान, अंधविश्वास आणि पाखंडवाद पाळत असतील तर ते बुद्धांचे अनुयायी कसे होणार? केवळ देवाला विरोध करून बुद्धांचे अनुयायी होता येत नाही. बुद्धांचे अनुयायी होण्यासाठी बुद्धांचे विचार व कार्य स्विकारावे लागतात. परंतु शोकांतिका आहे की जग विज्ञानाच्या जोरावर प्रगती करत असताना, बुद्धांने जागतिक समता बहाल केली असताना भारतात मात्र बुद्धांलाच जातीत बंद केले जाते, आणि जे बुद्धांवर मालकी हक्क गाजवतात तेच लोक बुद्धांच्या विचाराचे अर्थात धम्माचे पालन करत नाही तेव्हा त्यांच्या बुद्धीची किव येते आणि तथागत बुद्धांच्या विचाराचा व धम्माचा अवमान होतो हे बघुन मन खीन्न होते. बुद्धाला शरण जातो असे म्हणणे खुपच सोपे आहे परंतु जर बुद्धाला खरचं शरण जात असू तर बुद्ध तत्वज्ञान आजही का जोपासले जात नाही हा खुप मोठा प्रश्न आहे. बुद्धांचे अनुयायी म्हणवून घेणाऱ्या लोकांनी बुद्धांलाच जातीत व धर्मात बंद करून टाकले. बुद्धांचे विचार व कार्य हा जाती भेद, व्यक्ती भेद व द्वेष उलथून टाकण्यासाठी होता याचाच विसर पडलेला दिसत आहे. बौद्ध धम्माचे उपासक म्हणून घेताना आणि आम्ही धम्माचे पालन करतो असे बोलणारे लोकच धम्माचे पालन करत नाही. जन्मापासून तर मृत्युपर्यंत अनेक विधी केल्या जातात. मुळात क्रियाक्रम, कर्मकांड बुद्धांना मान्य नसताना धम्मातच विधी आल्या कशा? हा खुप गंभीर पण चर्चे चा विषय आहे. यावर कधीच कोणीही बोलत नाही. जन्मापासून मरेपर्यंत अनेक अंधविश्वास पाळले जातात जसे बाळाला काळे धागे,काळे टिक्के लावणे, विवाहित महिलांच्या गळ्यात मंगळसूत्र, पायात जोडवे, कपाळावर कुंकू किंवा आधुनिक टीकली, हातात बांगड्या हे सर्व काही महिलांवर आजही लादले जाते. वरिल गोष्टी महिलांवर लादणारे, आणि गुपचूप एकणाऱ्या महिला ही बुद्धांच्या अनुयायी कशा होऊ शकतील? आजही लग्न जुळवताना पोटजातीचा विचार केला जातो, स्वतः ला सुशिक्षित समजणारे व पैशाने मोठे समजणारे लोक लग्न जुळवताना समोरच्या व्यक्तीची जात, आर्थिक क्षमता बघून लग्न ठरवले जातात, मुलगी सौंदर्य तर मुलगा आर्थिक संपतीच्या जोरावर वेगवेगळ्या प्रकारच्या हुंड्याची अपेक्षा करतात आणि लग्नामध्ये मुलगा आणि मुलीला बाशिंग, कट्यार टिकल्या आणि बराच काही साज करून वेगवेगळ्या अंधविश्वास आणि भोंदुगिरीला खतपाणी घातले जाते ते लोक बुद्धांचे अनुयायी कसे होऊ शकतात? नवीन घर बांधल्या नंतर वास्तुशांती बुद्धांचे फोटो किंवा मुर्ती समोर ठेऊन विशिष्ट विधीद्वारे केली जाते, मग इतरांच्या सत्यनारायण आणि बौद्धांच्या गृहशांती मध्ये फरक काय? गृहशांतीच्या नावाखाली विधी करणाऱ्यांना सत्यनारायणला विरोध करणे, किंवा सत्यनारायण अंधविश्वास आहे असे बोलणे कितपत योग्य आहे? माणसाचा मृत्यू झाल्यावर त्याच्या तोंडात सोने देणे, त्याच्या आवडीचे पदार्थ अस्थिविसर्जनाच्या वेळी तेथे ठेवणे, पितरपाठ घालणे हे ही वैज्ञानिक आहे का? अशा लोकांना बुद्धांचे नाव तरी घेण्याचा अधिकार आहे का? मृतव्यक्तीच्या शोकसभेत बोलताना बुद्धवासी, बुद्ध चरणी जागा मिळो, बुद्ध दु:खातुन सावरण्याची शक्ती देवो अशा प्रकारचे बोलले जाते तर हे बुद्धांना आणि त्यांच्या धम्माला मान्य आहे का? बुद्धांचे चरण नेमके आहेत तरी कुठे? बुद्धवासी म्हणजे नेमकं काय? बुद्ध स्वतः सांगतात मी मुक्तीदाता नाही तर मार्गदाता आहे तरीही बुद्ध दु:खातुन सावरण्याची शक्ती कशी देणार? मुल होत नाही नवस करणे, घरात सुख शांती यायला पाहिजे म्हणून कोणाकडून तरी राख घेणे, एखाद्या भोंदुच्या पाया पडणे असे करणे म्हणजे बुद्धांचा स्वतः च्याच हाताने अवमान करणे होय. बुद्ध विरोधी, धम्म विरोधी कृत्य खुलेआम सुरु असताना ही अनेक स्वतः ला सुशिक्षित व श्रीमंत समजणारे लोक दररोज विहारात जाऊन मी बुद्ध, धम्म व संघाला शरण जातो असे म्हणतील. बुद्धाला फुलासह फळेही अर्पण करतील, एखादा जागृत भिक्खु तेथे असेल तर जिवनात शांती येण्यासाठी हातात पांढरा धागाही बांधुन देतील. अनेक लोक असे आहेत की भगवा आणि काळा धागा अंधविश्वासाचे मानतात परंतु पांढरा धागा मोठ्या ऐटीत हातात बांधून स्वतः ला बुद्धांचे अनुयायी समजतात. काळा भगवा धागा लोकांचे भले करू शकत नाही तर पांढरा धागा काय भले करणार आहे? स्वतः ला बौद्ध समजणाऱ्या लोकांनाच बुद्ध व धम्म कळाला नाही ही किती मोठी शोकांतिका आहे. अनेक क्रियाक्रम, कर्मकांड आणि चुकिच्या गोष्टी बुद्धाला शरण जातो म्हणणारे लोक करत असतील तर विज्ञानवादी विचार आणि कर्मसिद्धांतांची अपेक्षा कोणाकडून करायची हा प्रश्न उपस्थित राहतो. आर्थिक संपन्न झालेले किंवा दोन चार पुस्तके वाचुन स्वतःला विद्वान समजणारे लोक एकमेकांना फसवण्यासाठी खोटे बोलत असतील, श्रीमंत आणि नोकरदार, सुशिक्षित समजून दारूच्या दुकानात हजारों रुपयांची उधळन करत असतील, लोकांना लुबाडून दिशाभूल करून आर्थिक संपन्न झाले असतील, गाडी बंगला घेतला असेल तरीही त्यांना बुद्धांचे उपासक कसे म्हणता येईल? अनेक लोक तर दारु पिऊन त्रिसरण आणि पंचशील बोलतात. धम्म फक्त बोलण्यासाठी, भाषण देण्यासाठी नाही तर स्वतः स्विकारून जगण्यासाठी आहे. पोथी वाचण्याच्या कार्यक्रमासारखाच ग्रंथ वाचन कार्यक्रम सुरू करून शेवटच्या दिवशी भंडारा देखील केला जातो. म्हणजे हिंदु धर्मातील पूजापाठ व कर्मकांडाला अंधविश्वास म्हणायचे आणि स्वतः मात्र तेच कृत्य नाव बदलून करायचे हा धम्म मुळीच नाही. बुद्धाला शरण जाताना अगोदर आपण वैज्ञानिक बनले पाहिजे, वैज्ञानिक बनले म्हणजे आपण माणूस होऊ, माणूस झालो म्हणजे कोणतेही कर्मकांड, अंधविश्वास, थोतांडाला थारा न देता ज्ञानाला व कर्माला प्राधान्य देण्यात येईल. आणि बुद्धांचा धम्म हा कोणत्याही जातीच्या धर्माच्या उद्धारासाठी नाही तर समस्त मानवाच्या कल्याणाचा आहे. म्हणून बुद्धांला शरण जातांना अज्ञान, अंधविश्वास, पाखंड, भोंदुगिरीला बाजूला सारून वैज्ञानिक माणूस बनावे तरच माणवाचे कल्याण होईल. बुद्ध जयतींच्या समस्त मानवजातीला मंगलमय सदिच्छा...

विनोद पंजाबराव सदावर्ते
समाज एकता अभियान
रा. आरेगांव ता. मेहकर
मोबा: ९१३०९७९३००

मी समाजात बुद्ध पाहिले.

आता मी ८५ वर्षाची आहे.जेव्हा मला तो काळ आठवतो तो म्हणजे जुने कर्मकांड, देव-देवता,प्रथा यांचा त्याग करून देशात नवी ओळख आणि नवी सामाजिक व्यवस्था प्रस्थापित करण्याचा होता.गेल्या ६८ वर्षांत झालेल्या या सर्व सामाजिक बदलांची मी साक्षीदार आहे.त्या काळात महामानव डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर,संत व समाजसुधारक गाडगे महाराज,राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज आणि अनेक समाजसुधारकांना मी पाहू शकले.माझ्या आई -वडिलांनी फक्त जन्म देऊन वाढविले,पण महामानव डॉ. बाबासाहेबांमुळे जीवन जगणे म्हणजे काय,स्वाभिमानाचे जीवन म्हणजे काय,शिक्षण म्हणजे काय या सर्वांचा उलगडा तर झालाच आणि अनुभवायला पण मिळालं. माझे बालपण गोसे बुजरूक भंडारा ज़िल्हा येथे गेले.मी जेव्हा लहान होते तर मला आठवते कि वडिलांचे घरी धार्मिक वातावरण होते.घरी नेहमी भजन कीर्तन होत असायची.संपूर्ण महार समाज दिवाळीत लक्ष्मीपूजन जन्माष्टमी,गणपती साजरा करत होता.पण त्या काळी आम्ही कुठल्याही हिंदू मंदिरात जात नव्हतो किंवा हनुमान मंदिरातही जात नव्हतो.आमचे गावी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे तीनदा कीर्तन झाले, त्या कीर्तनाला माझे वडील,मी आणि महार समाजाचे इतर लोक दुरून ऐकत होतो.त्या काळात साऊंड सिस्टम नव्हती,त्यामुळे कीर्तनात काय सांगितले ते लक्षात नाही,पण माझ्या लक्षात आहे ती मंगलमय नाम तुझे सतत गाऊ दे. मला गाडगे महाराजांचे कीर्तन पण सतत दोन दिवस ऐकण्याचा योग आला.मी जरी अशिक्षित होती,पण माझे विचार नेहमीच सुधारणावादी होते.परिवर्तनवादी विचार हे माझे वडिल दशरथ वानखेडे कडून मिळाले.

त्या वेळी लग्न विधी ४ -५ दिवस चालायचे.माझे लग्न पण जुन्या पद्धतीने झाले.लग्न झाल्यानंतर दरवर्षी देव पुजायला जावे लागायचे.मी धानाला (कुही तालुका) गावावरून कामठी येथे दरवर्षी देव पूजन्या साठी जात होते. गावात कुणालाही ताप-ज्वर आला कि मरीआई,मातामाई यांची पूजा करीत होते. संपूर्ण समाज हा अंधविश्वासाने बरबटलेला होता.कान्होबाची पूजा,उपास,देवपूजा,सण साजरे करणे समाजात रूढ होते. युगपुरुष महामानव डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांना प्रत्यक्ष पाहण्याचा आणि ऐकण्याचा मला योग आला.भारताच्या स्वातंत्र्य नंतर लगेच १९५४ मधे झालेली लोकसभेची पोटनिवडणूक भंडारा मतदारसंघातून डॉक्टर बाबासाहेबांनी लढवली. त्या वेळेस स्वतःच्या प्रचारासाठी डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर,डॉक्टर सविता आंबेडकर पवनी ला आले असताना पहिल्यांदा या थोर युगपुरुषाला पहिले.मी त्यावेळेस पंधरा वर्षांची होते. या प्रचार सभेला पंचवीस हजारचे वर लोक उपस्थित होते.डॉ. बाबासाहेब म्हणाले कि, मला निवडून द्या, आपले झोपडी चिन्ह लक्षात ठेवा. मतदानानंतर आठ दिवसानंतर मतमोजणी झाली.काँग्रेस आणि प्रजा सोशालिस्ट पार्टी यांचे कार्यालयात फटाके फुटत होते,लोक पेढे वाटीत होते.हवेत उडणाऱ्या गुलालाने सूर्यप्रकाश पण गुलाबमय झाला होता,पण हजारो वर्षांपासून अंधारात राहिलेल्या वस्त्या आणि तेथे राहणाऱ्या लोकांच्या जीवनातला अंधार अधिक गडद झाला होता. आमची आशा,आमचे भविष्य, आमची प्रेरणा निवडणुकीत हारली होती.बाबासाहेब हरल्यामुळे सर्व खेड्या-पाड्यात तीव्र दुःख झाले.

१४ ऑक्टोबर १९५६ रोजी डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे नेतृत्वात हिंदू धर्म सोडून बुद्ध धर्माची शिकवण अवलंबली तेव्हापासून आमच्या धानला गावात घर-घरात असलेले देव -दैवत नदीत आणि विहिरीत फेकून दिले.हजारो वर्षांपासून पालन करीत असलेले कर्मकांड,देवपूजा,उपास,लग्नपद्धती एका क्षणात झुगारून टाकले,हि केवढी मोठी वैचारिक व भावनिक बदल,ही इतिहासातील मोठी क्रांतीच होती.डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी दिलेला बुद्धाचा संदेश मनात खोलवर रुजला होता.आम्ही पहिल्यांदा गौतम बुद्धांचे नाव ऐकत होतो,आम्ही बुद्धाच्या पुतळ्याकडे,त्यांच्या चित्रांकडे खूप कुतूहलाने पाहत होतो आणि इतके सुंदर चित्र पाहण्याची संधी आम्हाला कधीच मिळाली नव्हती.लोकांनी आपले परिधान पद्धती,खानपान, लग्नपद्धती मध्ये बदल केला तसेच मांसाहार खाणे बंद केले.१९५६ अगोदर मुले -मुलींचे नावे मीरा,सीता,जनाबाई, लक्ष्मी,सरस्वती,एकनाथ, रामनाथ,जयराम,श्रीराम,ईश्वर,सुदाम,दशरथ,रामदास, प्रल्हाद,मारोती,मोतीराम,ढेकल्या,वासुदेव,सखाराम,महादेव,किसन अशी देवी देवतांची नावे ठेवायचे. १९५६ च्या धम्मक्रांतीनंतर कांचन ,रमा,संगीता,भिमाई,वंदना,अंजली, राहुल,सिद्धार्थ,मिलिंद,अशोक,भीमराव,धम्मा,कश्यप अशी नावे ठेवण्यात आली. लोकांना स्वाभिमानाने जीवन जगणे कळायला लागले.समाज निळ्या झेंड्या खाली एकत्र येऊन सामाजिक बदलाची चर्चा करायला लागला.आमंत्रणविना कोणाकडेही जेवण बंद केले.आपणही माणसे आहोत व आपला विटाळ मानतात,विहिरीवर पाणी भरू देत नाही,आपला स्पर्श पण वर्ज्य आहे हि भावना लोकांमध्ये तीव्र झाली.हे आपल्या मागील जन्माचे फळ आहे असे समजून घेण्यापेक्षा बंडाची भाषा बोलू लागले. लोकांना आपणही मनुष्य आहोत ही पहिल्यांदा जाणीव होताना मी पाहिलं.नेतृत्वहीन असलेल्या समाजात बुद्ध आणि डॉक्टर बाबासाहेब यांच्या विचाराचे नेतृत्व

पुढे आले. लोकगीते,कीर्तन,तमाशे,भजने यांची पण भाषा बदलून समाजपरिवर्तनाची तसेच समाजप्रबोधनाची भाषा बोलू लागले. हि किती मोठी वैचारिक क्रांती होय.

आज मी जेव्हा मागे वळून पाहते तर गेल्या ६८ वर्षा नंतर गावा-गावात खूब सामाजिक बदल झालेत.कुणबी,तेली,माली व इतर समाजाचे लोक आता लग्नामध्ये एकत्र जेवण करतात,आपसातील प्रेमभावना वाढली आहे,एकमेकातील भेदा-भेद फार कमी झालेत.नवी पिढी आंतर-जातीय विवाह व एकमेकाकडे जाणे-येणे,खान-पान स्वीकारत आहे.जातीने दुभंगलेली गावे एकोप्याने नांदत आहेत.हे खऱ्या अर्थाने राष्ट्र प्रगतीचे लक्षण होय. सोडून जाती-पाती माणसांना जोडले,बावीस प्रतीज्ञामुळे,आम्ही देव धर्म सोडले.

मनोगत:श्रीमतीपुष्पावासनिक-९८९१९०१३१६.
शब्दांकन :डॉक्टर कृपाकर वासनिक,नवी दिल्ली घुरिपळझ२००२सारळश्र.लो,

संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा,पण संघ कुठे आहे ?.

जगात स्वार्थ पायी माणस आत्मकेंद्रित झाली आहेत.एकत्र मातृसंस्था संस्कृती नष्ट झाली आहे.एकत्र कुटुंब पद्धत विभक्त पद्धतीत झपाट्याने बदलत आहे.अन्याय, अत्याचार करून शोषणाच्या पद्धतीत सुद्धा स्मार्टचोरी मोठ्या प्रमाणत होत आहे. त्यामुळेच कोण कोणाचे रक्षण करण्याच्या भांडगडीत पडतांना दिसत नाही.म्हणूनच निसर्ग नियमाने माणसांनी संघटीत राहिले पाहिजे.संघटीत झाल्यावर कोणीच अन्याय अत्याचार आणि शोषण करतांना शंभर वेळा विचार करेल.त्यांचा कधी पराभव होत नाही असे तथागत बुद्धांनी वज्जी समाजाचे उदाहरणे देऊन बुद्ध आणि त्यांचा धम्मा मध्ये सांगितले आहे.संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा, क्यो की संघ बडा बलवान. तो संघ भारतात कुठे ही कोणत्याही राज्यात दिसत नाही. त्यांचे आत्मचिंतन आणि परीक्षण बुद्ध जयंती निमित्याने केले पाहिजे. तर त्यासाठी हा लेखप्रपंच

जगात अनेक वस्तुचा शोध लागला त्यामुळे मानव जातीचा मोठा फायदा झाला,पण त्याच बरोबर नुकसान सुध्दा झाले.ती वस्तु म्हणजेच आरसा!. आरशात प्रत्येकचे प्रतिबिंब दिसते आणि जसे आहे तसेच दिसते.मनातील विकार ही आरसात दिसतात. जगात एकमेव महामानव असे आहेत की ज्यांचा जन्म,ज्ञान प्राप्ती आणि महापरीनिर्वाण एकाची दिवशी म्हणजे वैशाख पौर्णिमेला झाले.त्यामुळे वैशाख पौर्णिमा हा दिवस जगातील १८० देशात राष्ट्रीय उत्सव म्हणून खूप वेगळ्या पद्धतीने साजरा केला जातो.भूख्खू संघाला दान दिल्या जाते,काही उपासक लहानपणीच मुलांना संघाला धम्माला दान देतात.

वैशाख पौर्णिमेच्या दिवसी गौतमाचा जन्म लुंबिनी शक्य राज्य नेपाल येथे झाला.याच दिवशी वैशाख पोर्णिमा सात वर्ष कठोर तपचार्या करून गया बिहार येथे त्यांना ज्ञान प्राप्ती झाली.आता ती बुद्ध गया म्हणून ओळखली जाते.आणि वैशाख पोर्णिमा याच दिवशी वयाच्या ८० वर्षी त्यांचे कुशीनगर उतर प्रदेश येथे महापारीनिर्वान झाले. तथागत बुद्धांनी सांगितले होते,अंत दिप भव,स्वयं प्रकाशीत व्हा महान संदेशाचा आम्ही अर्थच समजुन घेतला नाही.कारण आम्ही विचाराशी प्रामाणिक नाही.प्रामाणिकपणा ही फार महागडी वस्तु आहे. कुठल्याही फालतू माणसाकडून त्याची अपेक्षा करू नका असे बुद्ध नेहमी सांगत होते.विचारावर विस्वास ठेउन प्रमाणिक पणे वागलात तर तुम्हाला आयुष्य हसवेल,तेव्हा समजा की हे चांगल्या कर्माचे फळ आहे.आणि जेव्हा आयुष्य रडवेल तेव्हा समजा की आता चांगले कर्म करण्याची वेळ आली आहे.मोदी भारतात असले कि मनुवादी विचारांचे कट्टर समर्थक असतात.परदेशात गेले कि बुद्ध शिवाय दुसरे नांवच घेत नाही.बुद्धाची संघ शक्ती तिकडे गेल्यावरच आठवते.बुद्धाने सांगितलेला धम्म आणि त्यानुसार बनविलेला संघ तो पर्यत का आठवत नाही.ते म्हणतात संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा, क्यो की संघ बडा बलवान.

तथागत बुद्धानी वैशाख प्रोर्णिमाला जगाला जो मानव मुक्तीचा मार्ग दाखविला त्यालाच धम्म म्हणतात.धम्म म्हणजे जीवन जगण्याचा मार्ग त्या मार्गाने जाण्यासाठी पंचशीलाचे पालन केले पाहिजे.पंचशीलेचे पालन आपण केले तर दररोजच्या जगण्यातील अनेक विकार नष्ट होतात.आणि विचार आचरणात आणले तर स्वताचा विकास व कल्याण कोणीच रोखु शकत नाही. ते समजून घेण्या करीता आदर्श आणि प्रेरणा स्रोत समजून घेतले पाहिजे.वैशाख प्रोर्णिमा किंवा बुद्ध प्रोर्णिमा व बुद्धाची शिकवण आरशा सारखी असते. ते समजून घेण्यासाठी धम्मात व धर्मात गुरु शिष्य परंमपरेला खुप महत्व आहे.एका गुरूच्या घरी एक शिष्य मनोभावे गुरुची सेवा करून शिक्षण घेत होता. त्याच्या त्या सेवेमुळे गुरु त्याच्यावर प्रसन्न होतात. शिक्षण पूर्ण झाल्यावर विद्यार्थी घरी जाण्यासाठी निघाला तेव्हा गुरुकडे त्याने जाण्याची आज्ञा मागितली तेव्हा गुरुनी त्याला आशीर्वाद म्हणून एक आरसा भेट दिला व सांगितले की, हा दिव्य आरसा (दर्पण) असून यात मानवी मनात चालणारे विचार प्रगट होऊन दिसतात. विद्यार्थी मोठा आनंदीत झाला.हा आरसा खरेच कार्य करतो की नाही याची शहानिशा करण्यासाठी त्याने लगेच आपल्या गुरु समोर हा आरसा धरला व गुरुच्या मनात कोणते भाव आहेत, दुर्गुण आहेत हे पाहू लागला आणि गुरुच्या समोर आरसा धरताच त्याच्या चेह-यावरचा रंग पार उडाला कारण तो आरसा गुरुच्या अंतकरणात मोह,अहंकार, क्रोध आदि विकार दाखवित होता. त्याला याचे फारच दु:ख झाले की आपण ज्या गुरुची मनोभावे पूजा केली,ज्यांना पूर्ण देवाचा दर्जा दिला त्यांच्या मनात ही विकार आहेत, ते सुद्धा मानवी विकारापासून अजून सुटलेले नाहीत याचे त्याला वाईट वाटले. तो गुरुना काहीच न बोलता तो आरसा घेवून गुरुकुलातून निघाला.

रस्त्यात भेटणा-या प्रत्येकाच्या मनातील भाव पाहणे हे त्याचे कामच झाले होते. गावी परत जाताच त्याने आपल्या प्रत्येक परिचिता बरोबर हा प्रयोग करून पाहिला. त्याला प्रत्येकाच्या हृदयात कोणता ना कोणता दुर्गुण दिसून आला. शेवट त्याने आपल्या जन्मदात्या आई वडीलांच्या समोरही हा आरसा ठेवला.ते दोघेही पण त्यातून सुटले नाहीत. त्यांच्या हृदयात पण त्याला काही ना काही दुर्गुण दिसले. शेवटी या गोष्टीचा त्याला मनोमन खूप राग आला व तो परत गुरुकुलातील गुरुंकडे धावला.गुरुपाशी जाऊन मोठ्या विनम्रपणे तो म्हणाला,'' गुरुदेव,मी आपण दिलेल्या या आरशातून प्रत्येकाच्या मनात,हृदयात,अंत:करणात डोकावून पाहिले आणि मला असे जाणवले की प्रत्येकाच्याच मनात काही ना काही विकार आहेच,काही ना काही दोष आहे. एखाद्याच्या मनात कमी तर कुणाच्या मनात जास्त असे विकार,दोष भरून राहिले आहेत. हे पाहून मी फार दु:खी झालो आहे, कृपया मला मार्गदर्शन करा.गुरुनी काहीच न बोलता तो आरसा फक्त त्याच्याकडे केला आणि काय आश्चर्य त्याला त्याच्या मनाच्या प्रत्येक कोप-यात राग,द्वेष,अहंकार,क्रोध,माया आदि दुर्गुण भरून राहिलेले दिसले. गुरुजी म्हणाले,वत्सा,हा आरसा मी तुला तुझे दुर्गुण पाहून ते कमी करण्यासाठी दिला होता पण तू तर दुस-यांचे दुर्गुण पाहत बसलास आणि नको तितका वेळ खर्च केलास, अरे याच कालात जर तू जर स्वत:चे अवलोकन केले असते,तर तुला तुझ्यातील दुर्गुण सुधारता आले असते.याच काळात तु एक असामान्य व्यक्ती झाला असता. मानवाची ही कमतरता आहे,कमजोरी आहे की तो दुस-यातील दुर्गुण पाहत बसतो आणि स्वत:ला सुधारण्याचा प्रयत्नही करत नाही. हेच या आरशातून मला तुला शिकवायचे होते. जे तुला शिकता आले नाही.लक्षात ठेवा आपण नेहमीच दुस-या व्यक्तीचे दुर्गुण बघतो, त्यावर टीका करतो पण आपल्यातील दुर्गुणांवर आपले कधीच लक्ष जात नाही.म्हणूनच ही वैशाख प्रोर्णिमा व बुद्धाची शिकवण आरशा सारखी असते.

भारतातील बुद्धाच्या धम्माचे ही असेच झाले बुद्धाने सांगितलेल्या धम्माचे पालन न करता ते इतरांच्या धर्मावर सतत टिका टिपणी करीत राहतात.बुद्धाच्या धम्मा बद्धल आलेला सकारात्मक विचार यांच्या आचरणातून व्यक्त होत नसल्यामुळे ते जगातील सर्व श्रेष्ठ धम्माला नकारात्मक दृष्टीने पाहतात.डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी १४ ऑक्टोबर १९५६ साली तथागतच्या बुद्ध धम्माची दिक्षा दिली.वैशाख प्रोर्णिमा किंवा बुद्धाच्या धम्माच्या प्रवचनाचा अर्थ समजु शकले नाही.आज ही ९० टक्के लोक पंचशिलेचे पालन करीत नाही.पंचशील म्हणजे काय?.हेच समजत नसेल तर अंमलात आणण्याचा प्रश्नच राहत नाही.त्यामुळेच आंबेडकरी समाजात टोकाचे विकार ठासुन भरले आहेत.त्यात कोणीच अशिक्षित किंवा सुशिक्षित माघार घेण्यास तयार नाही.म्हणुन बुद्ध प्रोर्णिमा व बुद्ध धम्माच्या शिकवणीचा आरसा प्रत्येका जवळ हवा आहे.तो हरविल्या मुळे मातृसंस्था,पिपल संस्था,समता सैनिक दल,रिपाई,बहुजन,वंचित,समिती,कृती समिती एकूण आंबेडकरी चळवळ भक्त आणि शिष्यात विखुरल्या गेल्या आहेत.नगरा नगरात हेच चित्र निर्माण झाले आहे. आज प्रत्येका कडे आरसा आहे पण तो त्यात स्वताचे प्रतिबिंब पाहत नाही.इतराचे मात्र आवर्जुन पाहतो आणि भाष्य करतो.त्यात सत्य लिहण्याची बोलण्याची मांडण्याची हिंमत कोणी केल्यास त्यांचे परिणाम समाजात अतिशय वाईट होत आहेत. त्यामुळे कोणी बोलण्याची लिहण्याची हिंमत करीत नाही. पंचशील लागु होत नसेल तर बुद्ध आणि त्यांचा धम्मा मधील कोणते विचार आम्हाला चालतील?. बुद्धाचे विचार आणि शिकवण आरसा सारखी सोबत ठेवावी लागेल.तरच भारत बौद्धमय होईल.त्यासाठी संघ शक्ती हवी.संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा, क्यो की संघ बडा बलवान. लोकसभा निवडणुकीत आंबेडकरी विचाराचा बौद्ध विचारवंत साहित्यिक लेखक,पत्रकार मुंबई ते नागपूर पर्यन्त कोणा विचारधारे सोबत होता हे त्यांनी जाहीरपणे सोशल मोडियावर पत्रक काढून दाखवून दिले.म्हणूनच मि लिहतो पण संघ कुठे आहे?.

भारत ही तथागत गौतम बुद्धाची जन्मभूमी आहे.बुद्धाचा जन्म कुठे झाला?.लिबूंनी!. ज्ञानप्राप्ती कुठे झाली?.गया बुद्धगया!. महानिर्वाण कुठे झाले ?.कुशीनगर!. त्यांचा जन्म, ज्ञानप्राप्ती आणि महापरिनिर्वाण या तिन्ही घटना वैशाख प्रोर्णिमाला भारतात घडल्या त्यामुळेच त्यांचे भारताचे जागतिक पातळीवर खुप महत्व आहे. भारतातील मनुवादी मानसिकता असणाऱ्या लोकांनी येथे तिचे वैशाख प्रोर्णिमाचे महत्व कितीही कमी करण्याचा प्रयत्न केला तरी मानवतावादी विज्ञानवादी बौद्ध धम्माचा सिद्धांतावरून तथागत बुद्ध जगातील सर्वोत्तम महापुरुष मानव प्राण्यांचे मार्ग दाते ठरले.चीन,जपान,व्हियेतनाम,थायलंड,म्यानमार,श्रीलंका,सिंगपूर,अमेरिका,कंबोडिया, मलेशिया,नेपाळ,इंडोनेशियासह जगाच्या पाठीवर १८० देशातील बौद्ध धम्म मानणारे लोक हा राष्ट्रीय उत्सव म्हणून साजरा करतात.कारण त्यांच्या मैत्रीभावना संघ शक्ती कुठून कुठून भरलेली आहे.म्हणूनच ते म्हणतात.संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा, क्यो की संघ बडा बलवान. आम्ही नागपूरच्या दीक्षाभूमी वरून जाहीरपणे सांगतो आम्ही कोणत्या विचारांच्या संघ सोबत आहोत.मुंबई दादरच्या चैत्यभूमी पर्यन्त त्यांचा आवाज पोचतो. मैत्री भावना कोणा सोबत ठेवावी आणि शत्रू भावना कोणा बरोबर पाळावी हेच ठरविण्याचे एकमत आमच्यात नाही. मग सांगा संघ बडा बलवान,संघ करेगा सबकी रक्षा,पण संघ कुठे आहे ?.

जगात ज्यांनी बुद्धाचा मानवतावादी विज्ञानवादी बौद्ध धम्माचा सिद्धांत समजून घेतला ते देश सर्व गोष्टीने वैभवशाली वैभवसंपन्न आहेत.बुद्ध पौर्णिमा व बुद्धाची शिकवण आरशा सारखी असते.त्यात प्रत्येक मानवांनी आपली प्रतिमा पाहिलीच पाहिजे.तरच बुद्ध पौर्णिमा व बुद्धाची शिकवण आपल्याला समजून घेता येईल. जागरूक वाचकांना माझ्याकडून व माझ्या लोकप्रिय दैनिकाच्या वतीने वैशाख पौर्णिमा व बुध्द जयंतीनिमित्त हार्दिक मंगल कामना!.सर्वांचे मंगल हो!!!.

सागर रामभाऊ तायडे,
भांडूप मुंबई,९९२०४०३८५९.

शेतक-यांची पुन्हा दिल्लीकडे कूच! पंजाब, राजस्थानचे शेतकरी शंभू बॉर्डरकडे रवाना

नवी दिल्ली : पंजाब, हरियाणा, हिमाचल प्रदेश, पश्चिम उत्तर प्रदेश, उत्तराखंड आणि राजस्थानमधील हजारो शेतकरी शंभू सीमेवर जमू लागले असून शंभू सीमेवरील शेतकरी आंदोलनाचा उद्या १०० वा दिवस आहे. हे पाहता हजारो शेतकरी मोर्चा काढत आहेत. बुधवारी सकाळपासूनच शेतकरी आंदोलनस्थळी येऊ लागले आहेत. ग्राऊंड झिरोवर शेतक-यांनी मोठा मंडप उभारला असला तरी जागेजवळ अनेक छोटे तंबूही उभारण्यात आले आहेत.

आंदोलनस्थळी उभारलेल्या मंडपांमध्ये शेतकरी मोठ्या संख्येने बसले आहेत. १३ फेब्रुवारी रोजी सुरक्षा दलांनी दिल्लीकडे निघालेला त्यांचा मोर्चा रोखल्यानंतरही आंदोलक शेतकरी शंभू आणि खनौरी सीमेवर आहेत. ताडपत्री, पंखे आणि रेफ्रिजरेटर असलेल्या ट्रॅक्टर-ट्रॉलीचे घरामध्ये रूपांतर करण्यात आले आहे. मात्र, तापमान ४५ अंश सेल्सिअसच्या आसपास असून हवामान खात्याने उष्णतेच्या लाटेचा इशारा दिला आहे. सुमारे ४०,००० शेतकरी या ठिकाणी जमतील अशी शक्यता शेतकरी नेत्यांची आहे. पंजाब पोलिसांनीही वाहतूक सुरळीत चालण्यासाठी जागोजागी चौक्या उभारल्या आहेत.

काय आहेत मागण्या?

आज रणनीतीवर चर्चा करताना, हरियाणाचे अध्यक्ष अमरजीत सिंह मोहरी आणि जाट नेते अशोक बुलारा म्हणाले की आम्हाला एमएसपीची कायदेशीर हमी हवी आहे आणि डॉ स्वामीनाथन यांच्या सी२ प्लस ५० टक्के सूत्रानुसार त्याचा निर्धार हवा आहे. याशिवाय शेतकरी आणि शेतमजुरांची सरसकट कर्जमाफी, १० हजार रुपये प्रति महिना सामाजिक सुरक्षा, लखीमपूर खेरीतील शेतक-यांना न्याय आणि सरकारी खर्चाने पीक विमा योजना हवी आहे.

भारतीय बौद्ध महासभा महिला जिल्हा शाखा लातूर च्या वतीने बाल संस्कार शिबिराचे उद्घाटन

लातूर :- बोधिसत्व डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांनी स्थापन केलेल्या दि बुद्धिस्ट सोसायटी ऑफ इंडिया अर्थात भारतीय बौद्ध महासभा या बौद्धांच्या मातृसंस्थेच्या वतीने विविध प्रकारचे २४ धम्म प्रशिक्षण शिबिर घेतली जातात त्याचाच एक भाग बाल संस्कार शिबिर हे आहे . उन्हाळ्याच्या सुट्ट्यांचा सदुपयोग व्हावा व जे लहान मुलं आहेत त्यांच्यावर धम्म संस्कार रुजवून या भारताचा नीतिमान माणूस घडवण्यासाठी ही धम्म संस्था प्रयत्नशील असते त्याचाच एक भाग म्हणून माता रमाई बुद्ध विहार सावित्रीबाई फुले नगर बार्शी रोड (पाखर सांगवी) लातूर येथे शिबिराचे आयोजन करण्यात आले आहे या शिबिरामध्ये ४० लहान मुला मुलीने सहभाग नोंदवला आहे त्यांच्यावर धम्म संस्काराचे संस्कार करण्यात येणार आहेत यासाठी केंद्रीय शिक्षिका म्हणून जिल्ह्याच्या कोषाध्यक्ष आयुनि. मायाताई कांबळे उपस्थित मुला- मुलींना तथागत बुद्ध, संत कबीर, छत्रपती शिवाजी महाराज, महात्मा जोतिराव फुले, लोकराजा राजा शाहू महाराज, बोधिसत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, अण्णाभाऊ साठे, राजमाता जिजाऊ, माता सावित्री, माता रमाई या महामानवांच्या विचारांची पेरणी करून धम्म संस्कार रुजवण्यात येणार आहेत. या कार्यक्रमाला उद्घाटक म्हणून जिल्हाध्यक्ष आयुनि. शारदाताई हजारे तर प्रमुख उपस्थिती जिल्हा सचिव प्रचार पर्यटन विभाग सपना ताई देंडे, प्रचार पर्यटन जिल्हा सचिव क्रांतिताई होके, जिल्हा संघटक छायाताई उबाळे, मोनिकाताई, डिव्हिजन ऑफिसर विलास आल्टे, राजेंद्र क्षीरसागर व स्वराज नगर येथील सर्व उपासिका यांनी हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी प्रयत्न केले शेवटी सरणतय धम्मपालन गाथाने कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली.

पे टु पे सोशल फाऊंडेशनच्या लातूर कार्यालयाअंतर्गत शेकडो लाभार्थ्यांना दिला विविध योजनांचा लाभ

लातूरात कांही लोकांकडून संस्थेला बदनाम करण्याचा प्रयत्न दुर्देवी- शाखाधिकारी विष्णू बनसोडे यांची माहिती

लातूर - भारत सरकारच्या निती आयोगाकडून मान्यता प्राप्त असलेली सेवाभावी संस्था पे टू पे सोशल फाऊंडेशन, जयपूर (राजस्थान) अंतर्गत लातूर येथील महाराष्ट्र राज्य कार्यालयाच्या वतीने मागील चार महिन्यात बेटी बचाव बेटी पढाओ और बेटी को सक्षम बनाओ अभियानाअंतर्गत कन्यादान, मुलीच्या जन्मासाठी, विधवा स्त्रीच्या मुलीच्या लग्नासाठी, अपंगासाठी, दुर्घटनाग्रस्त कुटूंबासाठी, दुर्धर आजाराच्या उपचारासाठी सहाय्यता राशी अर्थात आर्थीक मदत दान स्वरुपात शेकडे लाभार्थ्यांना धनादेश किंवा भेटवस्तुच्या स्वरुपात देण्यात आलेली आहे. याचबरोबर वृक्ष लागवड करणे, गरीब विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्याचे वाटप करणे, स्वच्छता अभियान असे विविध समाजउपयोगी सामाजिक कार्य पे टू पे सोशल फाऊंडेशनच्या माध्यमातून केले जात आहे. एवढे मोठे समाजउपयोगी कार्य संस्थेच्या माध्यमातून सुरु असताना कांही लोकांकडून सदर संस्थेला बदनाम करण्याचा प्रयत्न जाणीव पुर्वक केला जात आहे. पे टू पे सोशन फाऊंडेशन ही संस्था समाजउपयोगी कामातूनच अशा लोकांना उत्तर देईल. सदर संस्था ही भारत सरकारच्या निती आयोगाच्या परवानगीने चालू असून प्रामाणिकपणे समाजकार्य करीत आहे. ही संस्था ना नफा ना तोटा तसेच दान घेणे दान देणे या तत्त्वानुसार कार्य करीत आहे. कार्य करीत राहणार आहे

महात्मा बसवेश्वर कनिष्ट महाविद्यालयाने राखली उज्वल यशाची परंपरा

महाविद्यालयातील ८७१ पैकी ७६३ विद्यार्थी उत्तीर्ण, विज्ञान शाखेचा निकाल ९२.८५ टक्के, वाणिज्य शाखेचा ९०.२६ टक्के, कला शाखेचा ७० टक्के आणि व्यवसाय अभ्यासक्रमाचा ८०.५९ टक्के निकाल नवनिर्वाचित संस्था पदाधिकारी यांनी केला गुणवान आणि गुणवंत विद्यार्थी आणि पालकांचा सन्मान

लातूर दि. २२ मे -श्री महात्मा बसवेश्वर शिक्षण संस्था, लातूर द्वारा संचलित महात्मा बसवेश्वर कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला, वाणिज्य, विज्ञान आणि व्यवसाय अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांनी निकालाची उज्वल परंपरा कायम राखली आहे. या सर्व गुणवान आणि गुणवंत विद्यार्थी आणि पालकांचा स्मृति चिन्ह पुष्पहार आणि पेढे देवून संस्थेचे सचिव माधवराव पाटील टाकळीकर आणि कोषाध्यक्ष विजयकुमार रेवडकर यांच्या हस्ते करण्यात आला यावेळी महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय गवई, उपप्राचार्य प्रा. संजय पवार, उपप्राचार्य प्रा. बालाजी जाधव, पर्यवेक्षक प्रा. शिवशरण हावळे, विज्ञान शाखेचे समन्वयक प्रा. वनिता पाटील, प्रा. नितीन वाणी, कला शाखेचे समन्वयक प्रा. रवींद्र सोनोने, प्रा. विश्वनाथ स्वामी, वाणिज्य शाखेचे समन्वयक प्रा. कल्पना गिराम, डॉ. घनश्याम ताडेवार, व्होकेशनल शाखेचे समन्वयक प्रा. व्यंकट दुडीले आणि स्टाफ सचिव प्रा. रवींद्र सुरवसे यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

यावर्षी विज्ञान शाखेत एकूण ४३४ विद्यार्थ्यांनी परीक्षा दिली त्यापैकी ४०३ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले असून शाखेचा निकाल ९२.८५ टक्के आहे. या शाखेतून कु. शिंदे शुभांगी बालाजी ८६.८३ टक्के घेऊन महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कु. पांचाळ सायली बालाजी ८५.८३ टक्के द्वितीय आणि राजगीरवाड कृष्णा शिवाजी ८२.८३ टक्के गुण घेऊन सर्व तृतीय आला आहे. १५ विद्यार्थी ७५ टक्के पेक्षा जास्त गुण मिळवले असून ६८ विद्यार्थी प्रथम श्रेणीमध्ये उत्तीर्ण झाले आहे.

वाणिज्य शाखेत २६७ परीक्षार्थीपैकी २४१ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले. वाणिज्य शाखेचा निकाल ९०.२६ टक्के आहे. या शाखेत २६७ परीक्षार्थी पैकी २४१ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले असून शाखेचा निकाल ९०.२६ टक्के आहे. मागील वर्षीच्या तुलनेत ५ टक्के अधिक आहे. कु. बैले ज्ञानेश्वरी केशवराव ९०.३३ टक्के गुण प्राप्त करून सर्वप्रथम, पांचाळ प्रणव गोपीनाथ ८५.१७ टक्के गुण प्राप्त करून सर्व द्वितीय आणि बादाडे अतुल तानाजी ८४.५० टक्के गुण प्राप्त करून सर्व तृतीय आला आहे.

कला शाखेत १७० परीक्षार्थीपैकी ११९ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले आहेत. कला शाखेचा निकाल ७० टक्के आहे. कला शाखेत परीक्षेला बसलेल्या १७० विद्यार्थ्यांपैकी ११९ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले आहेत. यापैकी ७५ टक्के गुण घेणारे ०७ विद्यार्थी, ६० टक्के गुण घेणारे २१ विद्यार्थी आहेत. कु. शिंदे रूपाली प्रवीण ८७.५० टक्के गुण घेऊन सर्वप्रथम, कु. बनसोडे श्रेया नागसेन ७८.३३ टक्के गुण प्राप्त करून सर्व द्वितीय आणि ७६.८३ टक्के गुण प्राप्त करून तृतीय आली आहे. एच. एस. सी. व्होकेशनल शाखेत ६७ पैकी ५४ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले आहेत. या शाखेचा निकाल ८०.५९ टक्के आहे. या शाखेतून सय्यद हुजॅफा हसन ७३.५० टक्के गुण घेऊन प्रथम, बुधावळे जगदीश संजय ७१.५० टक्के गुण घेऊन द्वितीय आणि ढोबळे अनिकेत लालाजी ६८.८३ टक्के गुण घेऊन तृतीय आला आहे.

या महाविद्यालयामधून कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतून १०० पैकी १०० गुण घेणारे पाली विषयाचे ०४, दुग्धशास्त्र विषयात २०० पैकी २०० गुण घेणारा ०१, हिंदी विषयात ९० पेक्षा जास्त गुण घेणारे ०५ विद्यार्थी, भौतिकशास्त्र विषयात ८५ पेक्षा जास्त गुण घेणारे ०२, अर्थशास्त्र विषयात ९० पेक्षा जास्त गुण घेणारे ०२, भूगोल विषयात ९० पेक्षा जास्त गुण घेणारे ०२ विद्यार्थी आहेत.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक पर्यवेक्षक प्रा. शिवशरण हावळे यांनी केले.

मनोगतपर मार्गदर्शन संस्थेचे कोषाध्यक्ष विजयकुमार रेवडकर, प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय गवई, उपप्राचार्य प्रा. संजय पवार यांनी व्यक्त केले.

'नांदेड-पुणे, नांदेड-मुंबई गाड्यांचा विस्तार आदिलाबादपर्यंत करा'

किनवट. प्रतिनिधी. (शेख शौकत) : उन्हाळी सुट्या व हज यात्रा यामुळे रेल्वे गाड्यांना प्रवाशांची मोठी गर्दी झाली आहे. नांदेड रेल्वे विभागाने आदिलाबाद ते मुंबई व आदिलाबाद ते पुणे अशा नव्या स्पेशल अतिरिक्त गाड्या सोडाव्यात. तसेच नंदिग्राम एक्स्प्रेसला एसी व नॉन एसीचे डबे वाढवावेत, अशी मागणी जि. प. चे माजी उपाध्यक्ष प्रकाश राठोड यांनी केली आहे.

पुढील आठवड्यात किनवट शहर, तालुका तसेच जिल्ह्यातून हज यात्रेला अनेक मुस्लिम बांधव जाणार आहेत. आता उन्हाळ्याच्या सुट्या आहेत. त्यामुळे रेल्वेला मोठी गर्दी होत आहे. उन्हाळ्याच्या सुट्यांमध्ये पूर्वीपासूनच नागरिकांच्या बुकिंगमुळे फुल्ल असलेल्या गाड्या या हज यात्रेकरूंच्या प्रवासाच्या जवळ आलेल्या तारखेमुळे आणखी फुल्ल होत आहेत. हज यात्रेकरूंना त्रास सहन करावा लागत आहे. नांदेड येथून दुपारी ३:३० वाजता सुटणारी नांदेड-पुणे तसेच नांदेड येथून रात्री १० वाजता सुटणारी नांदेड-मुंबई राज्यराणी एक्स्प्रेस या दोन्ही गाड्यांचा विस्तार आदिलाबादपर्यंत करावा. ज्यामुळे आदिलाबाद, किनवट, माहुर, हिमायतनगर, भोकर आदी भागातील नागरिकांना सोयीचे होईल.

सचखंड एक्स्प्रेस उद्या पूर्णतः रद्दः नांदेड अमृतसर येथून नांदेडसाठी सुटणारी सचखंड एक्स्प्रेस २१ मे रोजी पूर्णतः रद्द करण्यात आली आहे, अशी माहिती दक्षिण मध्य रेल्वेच्या जनसंपर्क कार्यालयाने दिली आहे. सचखंड एक्स्प्रेस गाडी तिच्या निर्धारित वेळेच्या उशिराने धावत आहे. त्यामुळे १९ मे रोजीची नांदेड-अमृतसर सचखंड एक्स्प्रेस गाडीदेखील पूर्णतः रद्द करण्यात आली होती. आता २१ मे रोजी अमृतसरवरून नांदेडला येणारी सचखंड (१२७१६) रद्द करण्यात आल्याने पंजाबमधून गुरुद्वारा दर्शनासाठी येणाऱ्या भाविकांना याचा फटका बसणार आहे. मागच्या पंधरा दिवसांपासून सचखंड एक्स्प्रेस उशिराने धावत आहे.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर पॅरामेडिकल कॉलेजचा ९९% निकाल

लातूर : महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाकडून फेब्रुवारी- मार्च २०२४ मध्ये घेण्यात आलेल्या इयत्ता बारावी बोर्ड परीक्षेत डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर इन्स्टिट्यूट ऑफ पॅरामेडिकल सायन्सेस एज्युकेशन अँड रिसर्च लातूर या महाविद्यालयाचा, एच. एस. सी.(व्होकेशनल) चउतउ शाखेचा ९९% निकाल लागला आहे.महाविद्यालयात व्होकेशनल शाखेत, इंजीनियरिंग ग्रुप मध्ये इलेक्ट्रॉनिक्स टेक्नॉलॉजी व कन्स्ट्रक्शन टेक्नॉलॉजी चे अभ्यासक्रम आहेत आणि पॅरामेडिकल शाखेत,मेडिकल लॅब टेक्निशियन व ऑपथाल्मिक टेक्निशियन चे अभ्यासक्रम आहेत.प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ (एम. एल. टी.) या शाखेतील विद्यार्थ्यांनी घवघवीत यश संपादित करून, महाविद्यालयाचा ९९% निकालामुळे प्रति वर्षाप्रमाणे याही वर्षी महाविद्यालयाचे लातूर पॅटर्न या शिक्षणाच्या पंढरीत,यशाच्या अग्रस्थानी राहिले आहे.

याबद्दल 'मिलिंद शिक्षण प्रसारक मंडळाचे' अध्यक्ष- प्राचार्य डॉ अरुण कांबळे, सचिव प्रा.जितेंद्र कांबळे, श्रीमती सुरेखा मारकोळे, अरुण गायकवाड, प्रा.सुवर्णप्रभा कांबळे, प्रा.प्रतीक्षा साळवे, प्रा.राहुल कांबळे, प्रा.एच. एम.कांबळे,श्रीमती कविता गायकवाड,मा.अशोक कांबळे,आयु. रमेश बनसोडे, रशीद शेख ,आदींनी अभिनंदन केले.

PRINTED BY MAHESH MOTIRAM RATHOD, OWNED, PUBLISHED & EDITED BY ASHOK NAMDEVRAO HANWATE, PRINTED AT MAYUR PRINTERS, PLOT No. B-28, MIDC, NEAR BUS STAND 03, LATUR, Tq. & DIST. LATUR - 413512 (M.S.) PULISHED AT : KHADAK HANUMAN, MILIND NAGAR, LATUR TQ. & DIST. LATUR - 413512 (M.S.) EDITOR : ASHOK NAMDEVRAO HANWATE